

Strateška presoja vplivov na okolje različnih tehnologij za proizvodnjo električne energije

doc. dr. Tomaž Žagar GEN energija, d.o.o.

April 2010

- ❑ **GEN energija**
- ❑ **Elektroenergetika v Sloveniji**
- ❑ **Viri električne energije**
- ❑ **Presoja vplivov na okolje in trajnostni razvoj**
- ❑ **Ekonomski in finančni učinki različnih tehnologij**
- ❑ **Zaključki**

GEN energija

Predstavitev družbe

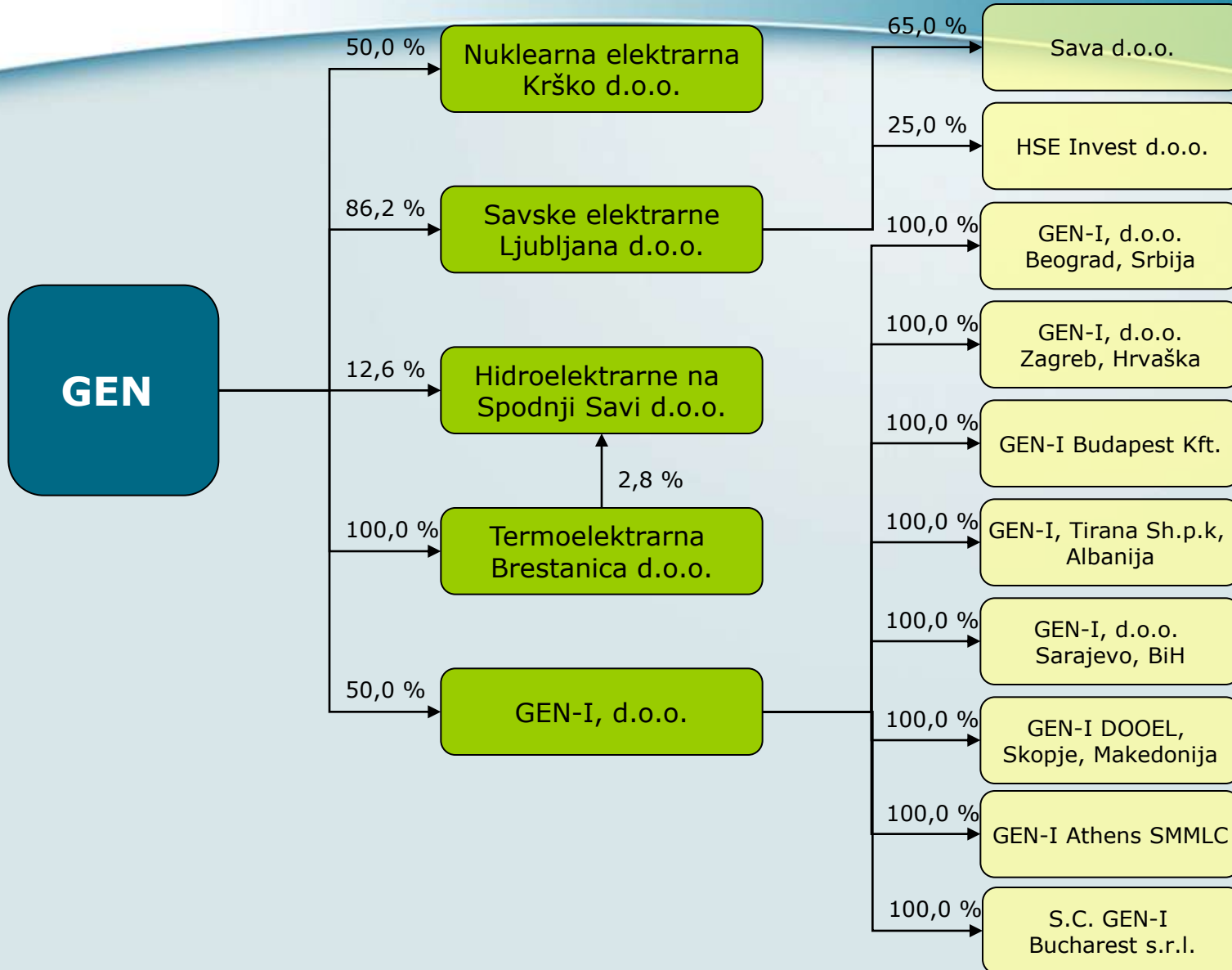
- GEN energija je pravni naslednik slovenskih vlagateljev v Nuklearno elektrarno Krško in nosilec jedrske opcije v Sloveniji.
- Podjetje je bilo ustanovljeno kot Eles Gen leta 2001 po podpisu meddržavne pogodbe z Republiko Hrvaško o lastništvu NEK.
- Julija 2006 je Vlada RS Eles Gen preoblikovala v samostojno podjetje GEN energija.

STRATEŠKI CILJI

- Zagotovitev zanesljive in stabilne proizvodnje in dobave električne energije in sistemskih storitev.
- Investiranje v čiste in trajnostne vire energije, in sicer v razširitev jedrskih zmogljivosti, obnovljive vire energije ter plinsko tehnologijo kot najčistejši fosilni energetski vir.
- Povečevanje trgovanja električne energije z oblikovanjem celovite ponudbe z inovativnimi pristopi ter povečevanjem vertikalne integriranosti.
- Obvladovanje organiziranosti skupine GEN z upravljanjem finančnih in človeških virov ter uvedbo razvoja družbene odgovornosti.

Sinergijski učinki obvladovanja proizvodnje in prodaje

Vpetost skupine GEN v okolje

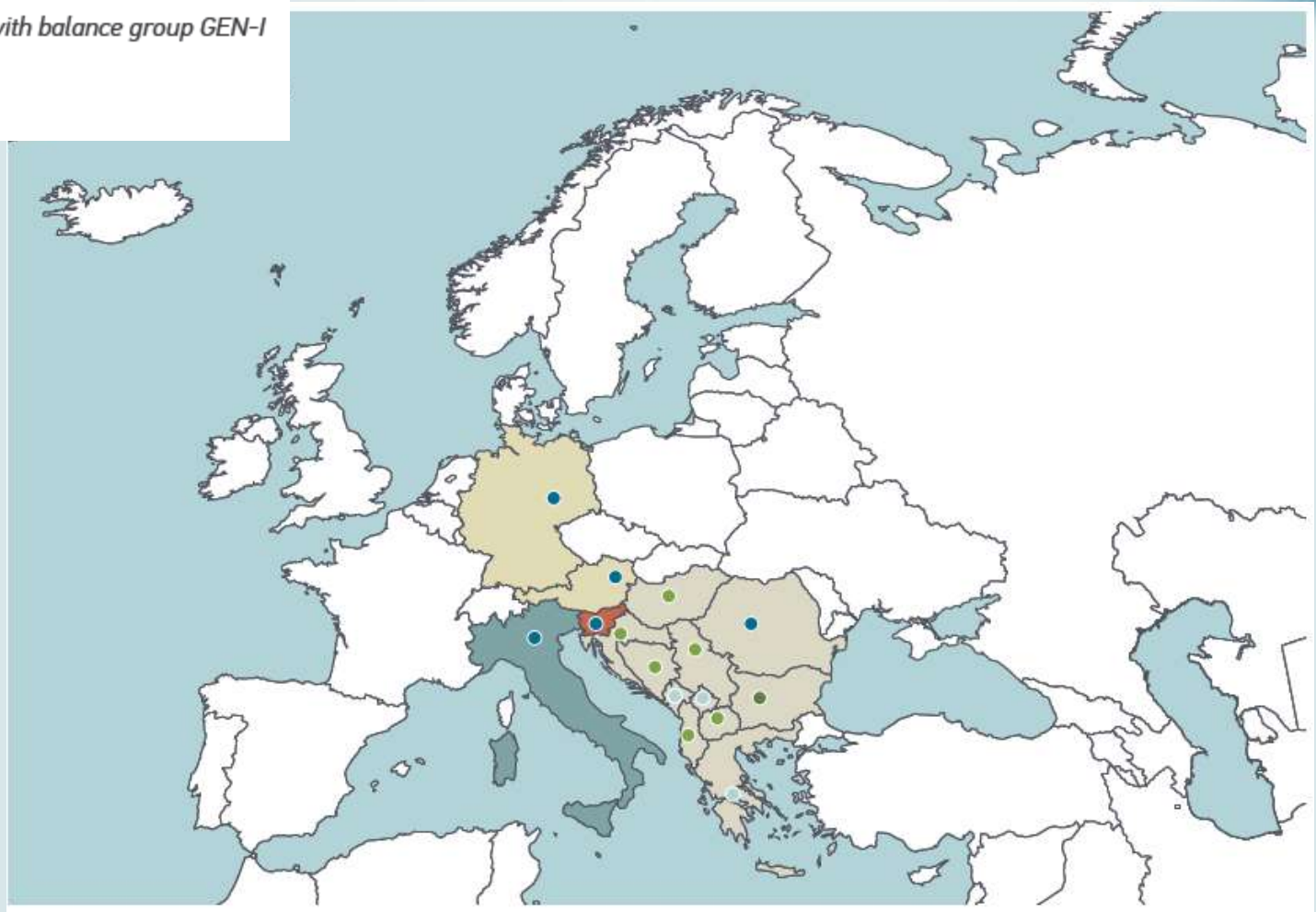
NPP Krško

Prisotnost na evropskih trgih

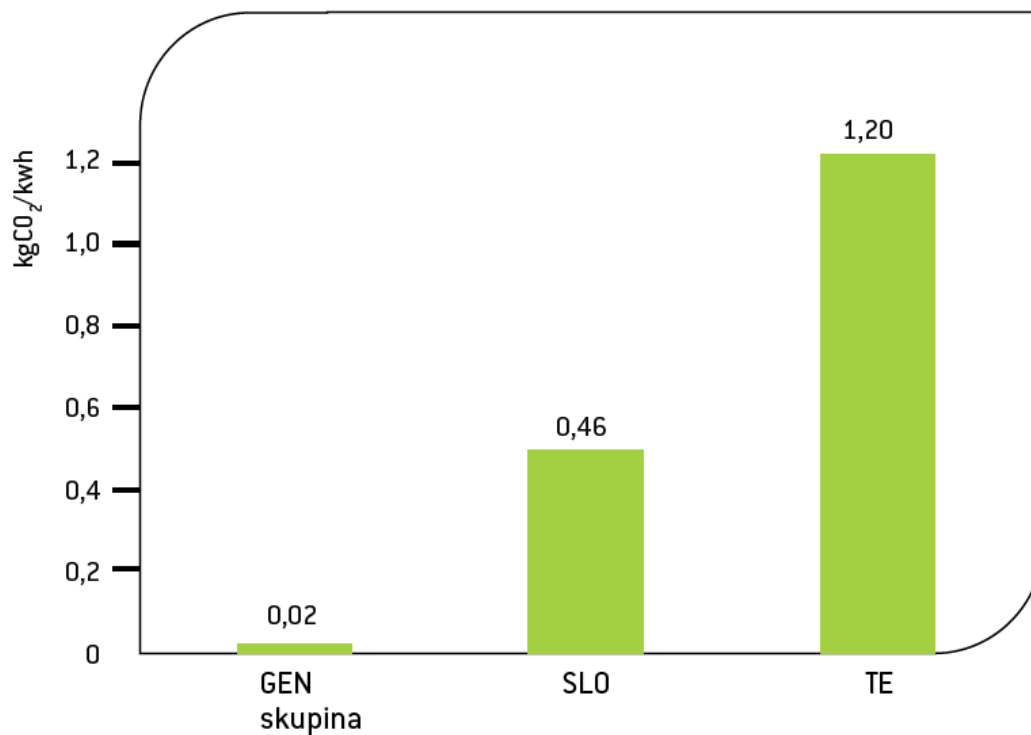

- Balance group GEN-I
- Subsidiary company with balance group GEN-I
- Representative office
- Market presence

Primerjava izpustov CO₂
Povprečje v letih 2006, 2007 in 2008

Elektroenergetika v Sloveniji

Pregled stanja na področju
proizvodnje in porabe električne
energije v Sloveniji

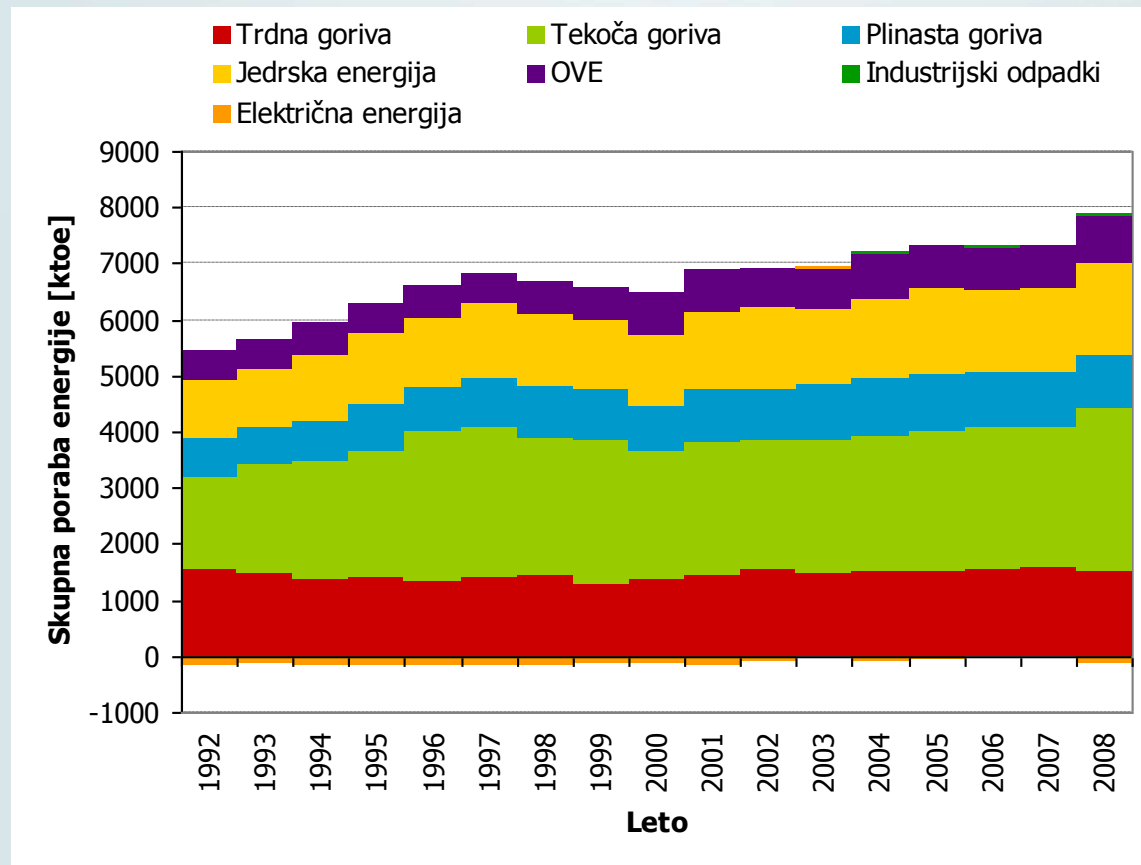

IZZIVI ZA SLOVENSKO ELEKTROENERGETIKO

1. Kako **ohraniti** naše izjemno **naravno okolje**, ki je soodvisno od globalnega okoljskega ravnotežja ?
2. Kako hkrati **dvigniti konkurenčnost** slovenskega gospodarstva v kruti globalni ekonomski bitki ?
3. Kako hkrati **zagotoviti nemoteno oskrbo** z električno energijo, ki je za vsako suvereno državo strateško pomembna ?

Skupna raba energije se v preteklih nekaj letih ni povečevala! Raste pa poraba električne energije. Vidi se povečana raba tekočih goriv in opuščanje trdnih goriv.

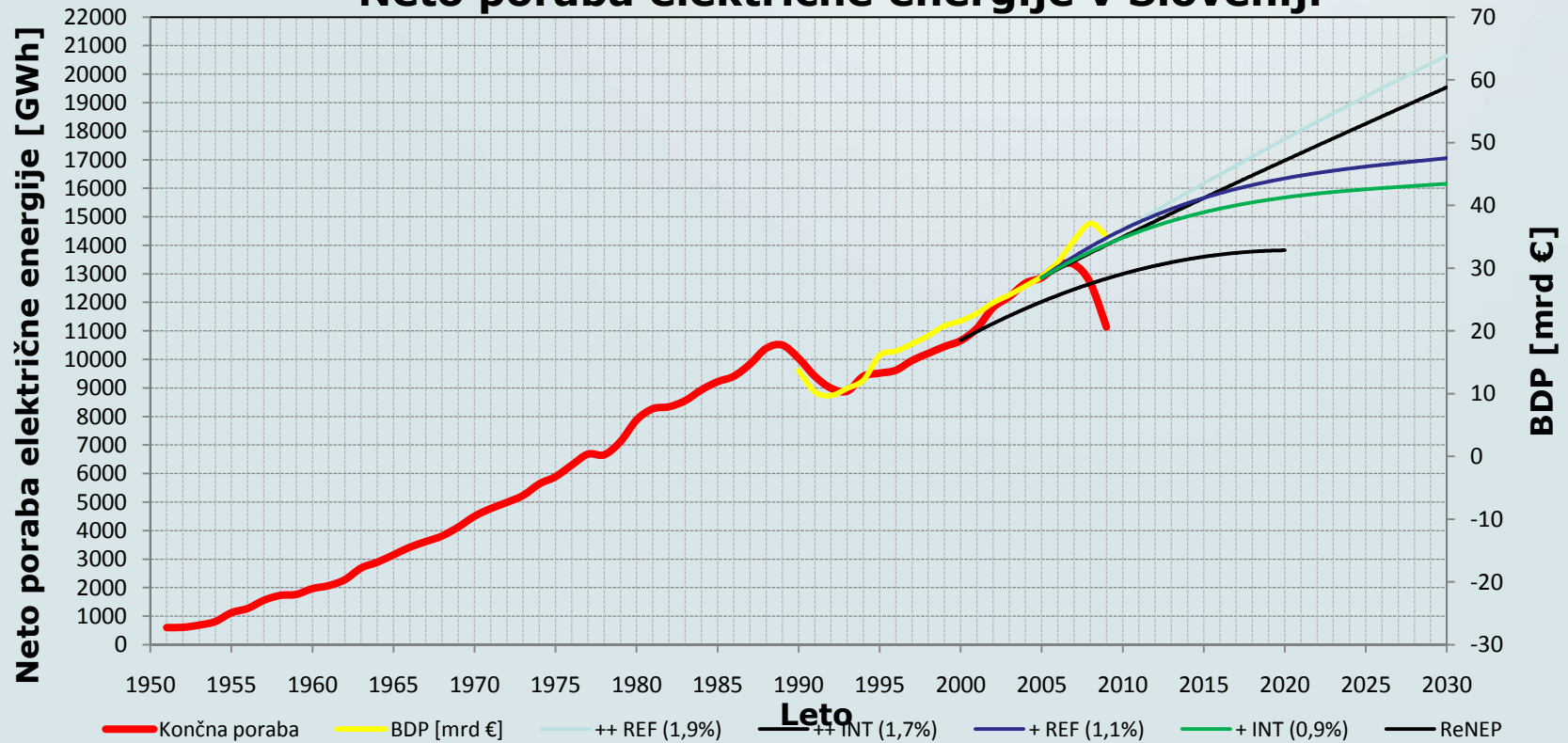

Rast porabe električne energije v Sloveniji od 1950 do 2009

Skupna raba energije se bo v prihodnosti zmanjševala, a zaradi prehoda na uporabo čistejših tehnologij (toplotne črpalke, električna vozila, ...) bo poraba električne energije naraščala.

Neto poraba električne energije v Sloveniji

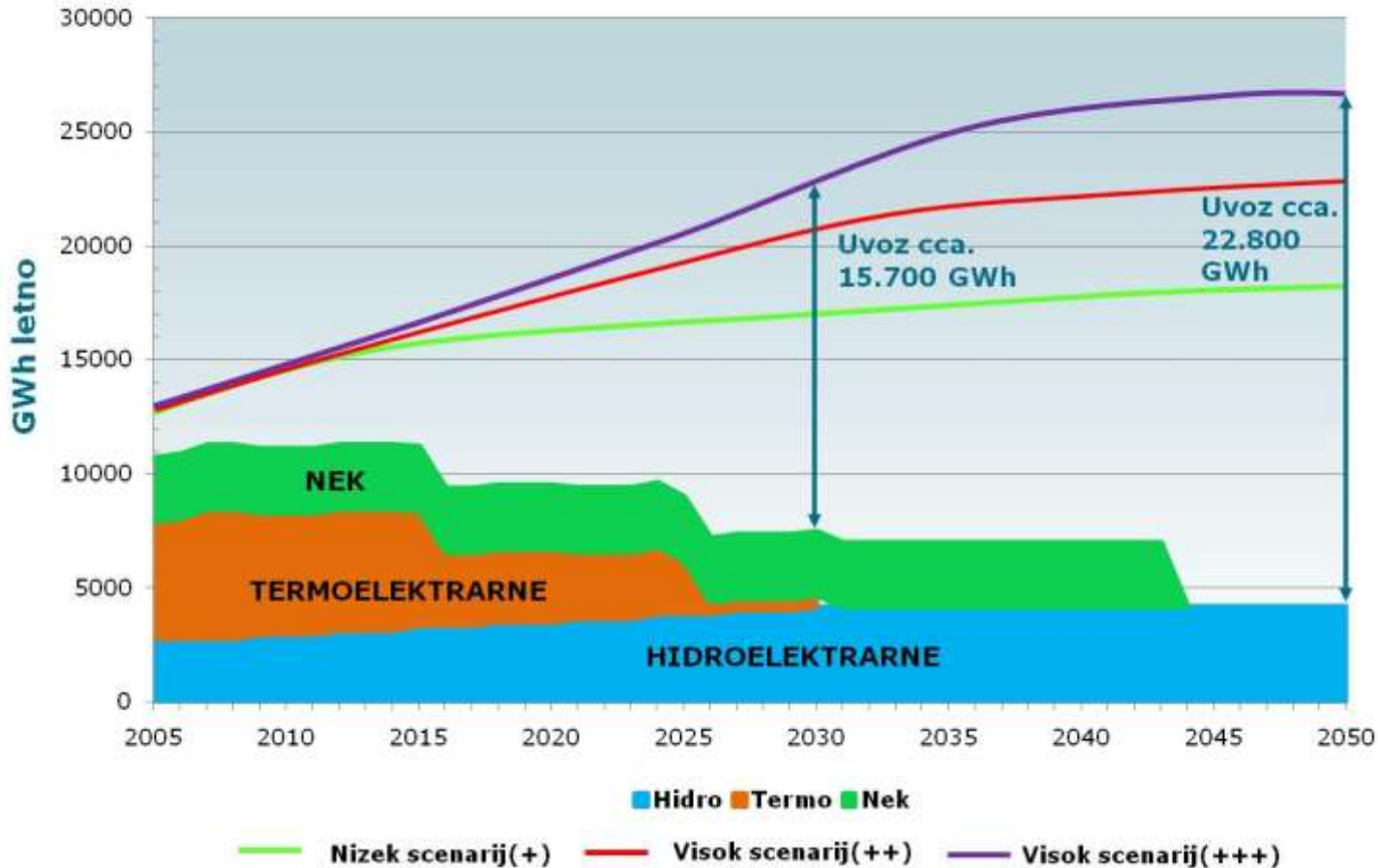

Rast porabe električne energije v Sloveniji do leta 2050

Skupna raba energije se bo v prihodnosti zmanjševala, a zaradi prehoda na uporabo čistejših tehnologij bo poraba električne energije naraščala (množično uvajanje električnih vozil in toplotnih črpalk predstavlja visok scenarij).

Projekcija proizvodnje in porabe EE v Sloveniji

- V **letu 2007** je poraba električne energije v Sloveniji znašala 13.337 GWh
- V **letu 2007** je bilo v slovenskem delu elektrarn proizvedenih 10.421 GWh električne energije, od tega
 - ❖ 27 % v hidroelektrarnah oziroma 2.815 GWh,
 - ❖ 46 % v termoelektrarnah ali 4.895 GWh in
 - ❖ 26 % v slovenskem delu NEK, kar znese 2.711 GWh.
- Vse ostale potrebe po električni energiji so bile pokrite z uvozom. V letih do 2007 se je obseg neto **uvoza** iz leta v leto povečeval in je v letu 2007 **presegel 21 %** glede na porabo oziroma 2.916 GWh.

- V **letu 2008** je poraba v Sloveniji znašala 12.617 GWh
- V **letu 2008** je bilo v slovenskem delu elektrarn proizvedenih 11.450 GWh električne energije, v hidroelektrarnah 3.511 GWh, v termoelektrarnah 4.954 GWh in v slovenskem delu NEK 2.985 GWh.
- V letu 2008 **je uvoz obsegal 10 %** glede na porabo oziroma 1.167 GWh.

- Stanje v letih 2009 in 2010 je zaradi recesije bolj ugodno, vendar dolgoročno problem ostane nespremenjen.

- Obstoječe stanje v EES odpira niz vprašanj glede nadaljnjih korakov, s katerimi bo mogoče zagotoviti zanesljivo in kakovostno oskrbo z električno energijo ob izpolnjenih ekonomskih in okoljskih kriterijih.

- Leta 2003 je bilo po ocenah 19,8 Mt izpustov CO₂ eq
 - CO₂ (81 %)
 - metan (10 %)
 - dušikov oksid (8 %)
 - plini floroogljika in žveplovega heksaflorida (1 %).
- **Viri emisij CO₂ v Sloveniji (2003)**
 - **oskrba z energijo – 41 %**
 - prevoz – 26 %,
 - gospodinjstva, trgovina, živinoreja – 18 %
 - industrija in gradbeništvo – 15 %
 - industrijski procesi – 6 % izpustov.
- **Prehod v nizkoogljično gospodarstvo je torej kritična komponenta trenutne celostne energetske politike in politike podnebnih sprememb**

Viri električne energije

Viri električne energije

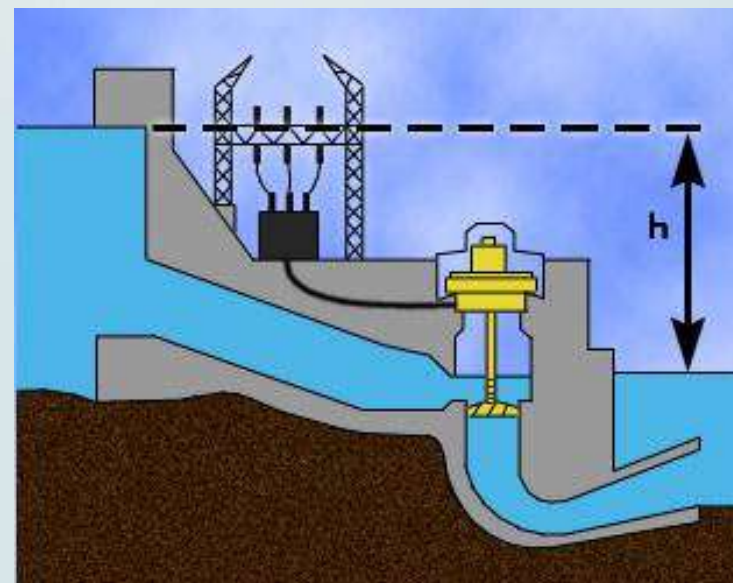
- **Obnovljivi viri**
 - Vodna energija
 - Geotermalna energija
 - Sončna energija
 - Vetrna energija
- **Fosilni viri**
 - Premog
 - Zemeljski plin
 - Naftni derivati
- **Jedrska energija**

Hidroelektrarne

- cenena proizvodnja energije
- draga izgradnja
- vpliv na okolje
 - velike površine
 - podtalnica
- odvisnost od hidroloških razmer
- možnost izkoriščanja vodotokov in morja
- Reverzibilne HE
 - izravnava porabe in proizvodnje
- Delež HE v SLO
 - inštalirana moč - 31,7%
 - proizvodnja - 22,2% v

Termoelektrarne

Različne tehnologije

- premog
 - tekoča goriva
 - plin
 - klasične kotlovne
 - plinski turboagregati
 - obratovanje pri visokih T
- visoka cena proizvodnje energije
 - vpliv na okolje
 - odlaganje pepela
 - toplogredni plini
 - odvisnost od cene fosilnih goriv
 - omejene zaloge goriv
 - uporaba biomase
- Delež TE v SLO
 - inštalirana moč - 44,4%
 - proizvodnja - 33,7% v

Vetrne elektrarne

- **obnovljiv vir**
- **moč: od nekaj kW do 2 MW**
- **odvisnost od vremenskih pogojev**
- **nepredvidljivost vpliva na sistem**
- **relativno draga izgradnja**
- **vpliv na okolje**
- **potrebni stalni vetrovi, ki jih pri nas ni**

Uporaba sončne energije

- različne tehnologije
 - sončne celice
 - toplotni zbiralniki
- tehnologija je draga
- odvisnost: dan/noč, vreme
- primerna za posebne namene

Jedrske elektrarne

- **gorivo: uran**
- **strošek goriva zelo majhen (10%)**
- **stabilnost obratovanja**
- **velika zanesljivost**
- **ekonomičnost**
- **majhna poraba prostora**
- **brez izpustov CO₂ v okolje**
- **brez izpustov dimnih plinov SO₂, NO_x, ...**
- **zanemarljiv vpliv na okolje (razen segrevanja reke Save)**
- **družbeno odprto vprašanje odlaganja odpadkov**

Presoja vplivov na okolje

Presoja vplivov na okolje različnih tehnologij za proizvodnjo električne energije

- Poročilo temelji na izdelani oceni vplivov na okolje
- Uporabljeni so bili specifični podatki za Slovenijo in rezultati mednarodnih analiz in študij
- Analizirane so bile vse možne tehnologije

Predpostavke o objektu in odtisu

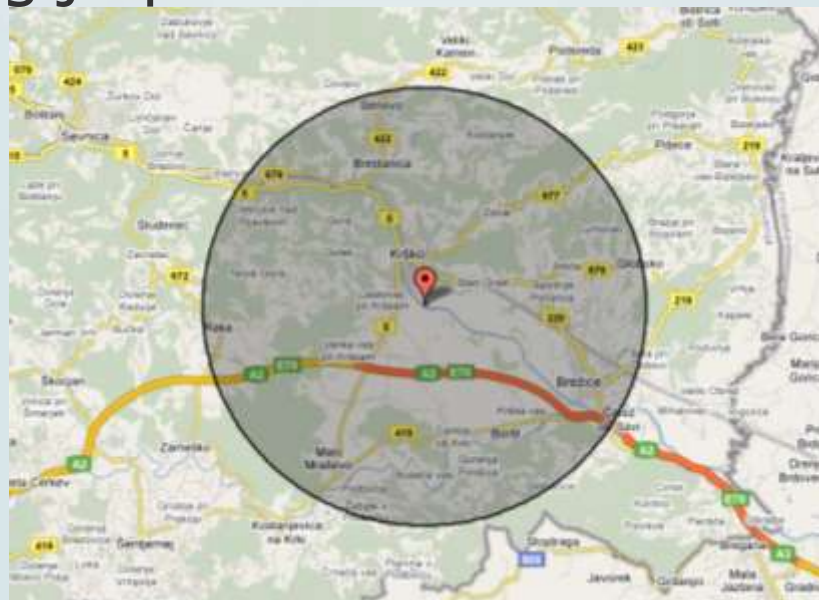

Vrsta energije	Zmogljivost, MW	Celotni obseg lokacije, ha	Razmerje zemljišč in energije, ha/MW
<i>uvoz elektrike</i>	variira	0	0
<i>plinska turbina s kombiniranim ciklom</i>	560	40	0,007
<i>premog</i>	550(B)-640(G) ^a	120	0,02
<i>jedrska (tlačnovodni reaktor)</i>	1000–1700	200–800	0,02
<i>geotermalna</i>	0,5–60	0,4–43 x MW	0,15
<i>biomasa</i>	20 (5–110)	25–34 ^b	0,4
<i>veter</i>	6–307	24 x MW ^c	2
<i>sončna fotovoltaična</i>	2–14	ni podana	4 ^d
<i>hidro</i>	11–980	0,3–95 x MW	0,3–95

Predpostavke o lokaciji

- Osnovna lokacija – samo za potrebe preliminarne študije
- Blizu obstoječe NEK ali 10 kilometerski krog okrog nje
- Obnovljivi viri energije po celotnem ozemlju Slovenije

- Moč 1100 MWe
- 90% razpoložljivost za pasovni odjem
- Elektrarna na zgorevanje premogovega prahu s sistemi regulacije onesnaženosti
- Dnevna poraba premoga velikostnega reda 10^4 ton
- Obstoječa železnica za dovoz v bližini NEK – dograditev veje

Tipični parametri porabe in izpustov	podkritični s čistilnimi napravami	nadkritični s čistilnimi napravami
učinkovitost nove elektrarne (%)	24,9	39,1
poraba premoga (kg/h)	586.576	373.110
poraba absorbentov (kg/h)	58.020	37.030
poraba vode (m ³ /min)	92,2	41,2
SO ₂ (kg/MWh)	zanemarljivo	0,636
NO _x (kg/MWh)	0,704	0,526
partikulati (kg/MWh)	0,130	0,098
Hg (kg/MWh)	11,6·10 ⁻⁶	8,6·10 ⁻⁶
CO ₂ (kg/MWh)	252	1604

Opcija plinske elektrarne s kombiniranim ciklom

- 1100 MWe
- 90% razpoložljivost za pasovni odjem
- Projektni dizajn je zasnovan na tehnologiji, dostopni na trgu približno leta 2012
- Dve napredni turbini za zgorevanje, dva uparjalnika z rekuperacijo toplote in ena parna turbina
- Brez zajemanja CO₂ (možno dodati)
- Obstoječi plinovod v bližini – dograditev veje

Opcija plinske elektrarne s kombiniranim ciklom

Tipični parametri porabe in izpustov	z zajemanjem ogljika	brez zajemanja ogljika
učinkovitost nove elektrarne (%)	43,7	50,8
poraba plina (kg/h)	171.705	147.182
poraba vode (m ³ /min)	40,6	18,7
SO ₂ (kg/MWh)	zanemarljivo	zanemarljivo
NO _x (kg/MWh)	0,069	0,053
Partikulati (kg/MWh)	zanemarljivo	zanemarljivo
Hg (kg/MWh)	zanemarljivo	zanemarljivo
CO ₂ (kg/MWh)	96	709

Opcija mešanice obnovljivih in distribuiranih virov

- 1100 MWe
- 34% razpoložljivost za pasovni odjem
- Sestava: 32% vodne, 36% vetrne, 32% biomasne energije, <1% sončna fotovoltaična
- Zelo neverjeten scenarij (upoštevajoč trenutne trende)
- Lokacija v Posavju ni zadostna ali primerna ► razširitev na celo Slovenijo

Opcija mešanice obnovljivih in distribuiranih virov – vodna (32%)

Potencialne dodatne zmogljivosti hidroelektrarn: 1471 MWe

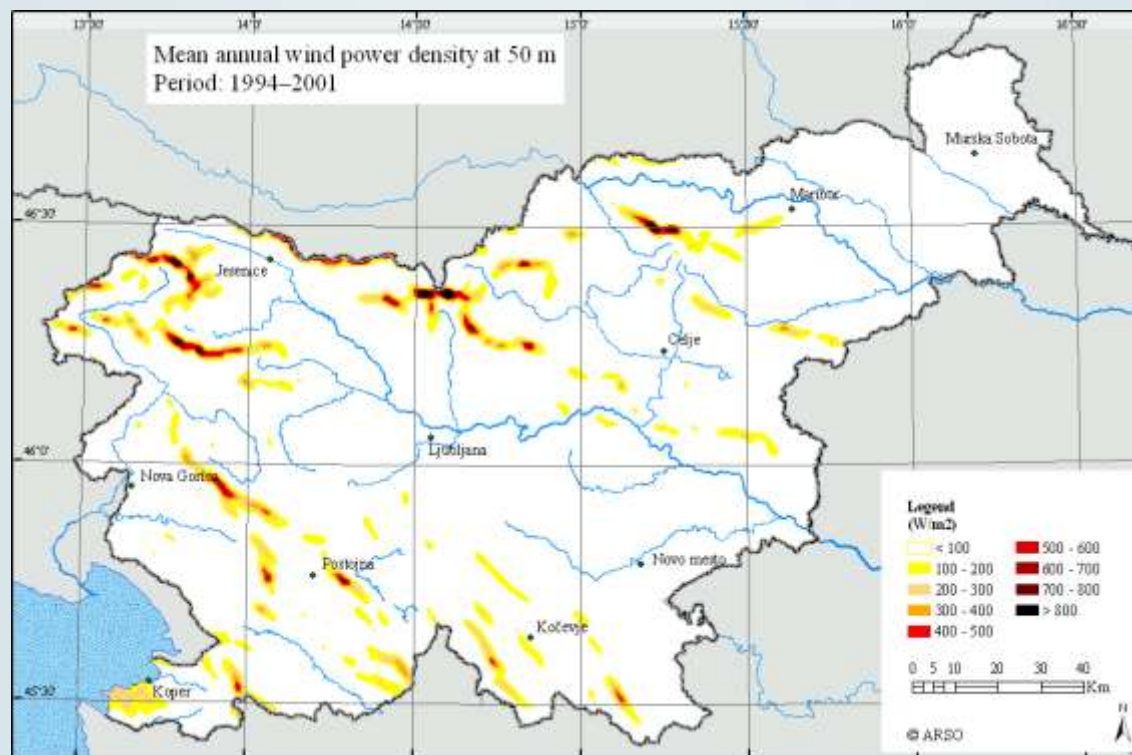
Reka	Potencial (GWh)	Izrabljeno (GWh)	Načrtovano (GWh)	Preostalo (GWh)
Drava	3702	2833	869	0
Mura	690	5	676	9
Sava	2794	517	1686	591
Soča/Idrijca	1442	491	932	19
Kolpa	209	0	0	209
Ostale reke	1114	284	0	830
Skupaj	9951	4130	4163	1658

Opcija mešanice obnovljivih in distribuiranih virov – vetrna (36%)

- Potrebne hitrosti vetra tipično >6 m/s (v Posavju 4,5 m/s)

- Takšna območja: vrhovi gora, grebeni, lijakasta območja med grebeni

vrsta OVE	potencial (MW)	2007 (MW)	ostanek (MW)	OVE kot opcija (MW)	delež (%)	potrebno izgraditi (MW)
vodna	970	373	597	350	32	946
veter	637	0	637	395	36	1975
geotermalna energija	6	0	6	5	~0	5
biomasa	478	13	465	350	32	422
solarna energija	72	~0	72	~0	~0	0
OVE skupaj	2163	386	1777	1100	100	3348

- Štirje obravnavani tipi reaktorjev
- Lahkovodni tlačni reaktor,
(reaktor 3. generacije)
 - izboljšana tehnologija
 - večja varnost
 - ekonomska konkurenčnost,
- Možnost uporabe recikliranega goriva,
- Življenjska doba 60 let,
- Delovanje v pasu ali trapezu,
- 90% razpoložljivost za odjem,
- Izpolnjevanje najvišjih mednarodnih varnostnih zahtev in standardov.

Areva - EPR

1600 MW
4 hladilne zanke
Aktivni varnostni sistemi

Mitshubishi - EU APWR

1700 MW
4 hladilne zanke
Aktivni varnostni sistemi

Tlačnovodna tehnologija
Razpoložljivost > 92%
Izkoristek > 35%

1100 MW
2 hladilni zanki
Pasivni varnostni sistemi

1130 MW
3 hladilne zanke
Aktivni varnostni sistemi

Westinghouse - AP1000

Areva/MHI - Atmea1

Dve možni lokaciji JEK 2

**Dolvodna ali
Vzhodna lokacija**

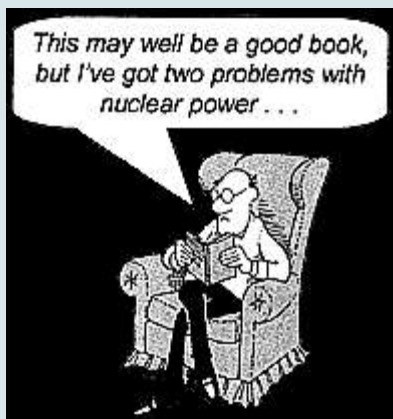

**Gorvodna ali
Zahodna lokacija**

Jedrsko energija izkazuje vse komponente trajnostnega razvoja:

1. Naravni viri morajo ostati tudi bodočim generacijam
2. Okolje ne sme biti trajno degradirano
3. Temeljne dobrine (električna energija) morajo biti dosegljive vsem socialnim kategorijam

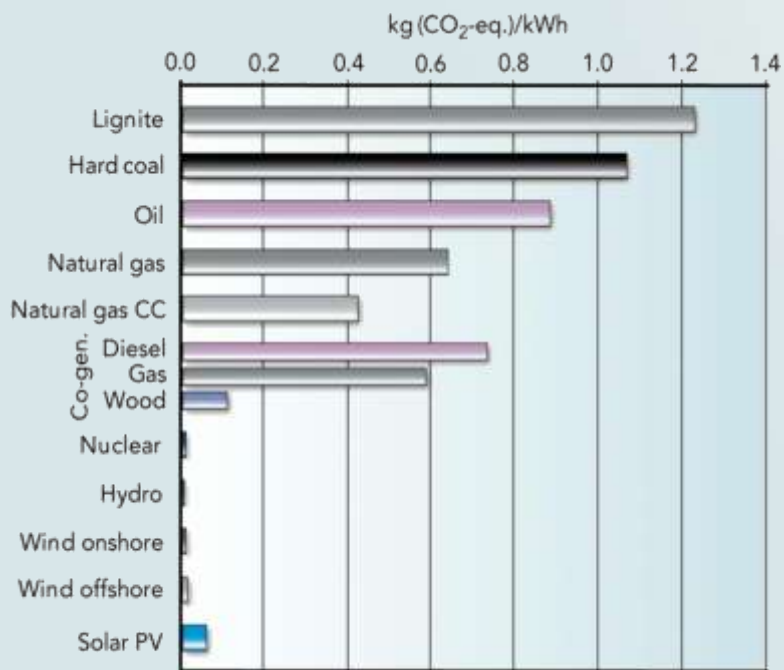
Upoštevanje kriterijev trajnostnega razvoja

- 1. Naravni viri morajo ostati tudi bodočim generacijam**
 - Zaloge jedrskega goriva so večje kot zaloge fosilnih goriv
- 2. Okolje ne sme biti trajno degradirano**
 - Vplivi jedrskih elektrarn na okolje so primerljivi z vplivi OVE
 - Odpadkov je malo in radiotoksičnost zaradi naravnega razpada z leti izginja
- 3. Temeljne dobrine (električna energija) morajo biti dosegljive vsem socialnim kategorijam**
 - Jedrske elektrarne proizvajajo elektriko po zelo konkurenčni ceni

Vplivi celotne proizvodne verige na okolje in zdravje

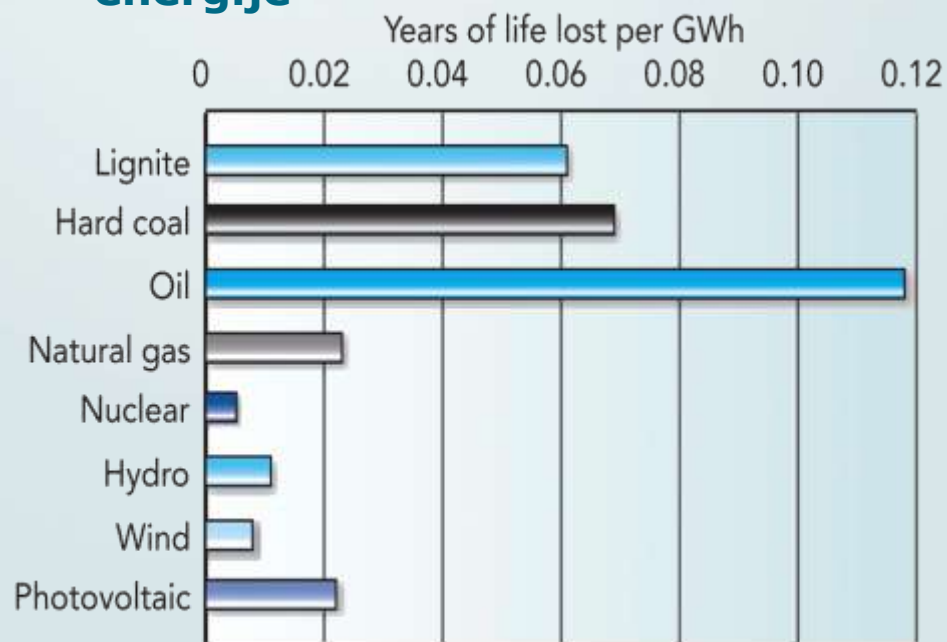

Emisije toplogrednih plinov na proizvedeno enoto električne energije

Average UCTE emissions. Source: based on Dones et al. (2004).

Vplivi na zdravje v okviru celotne proizvodne verige električne energije

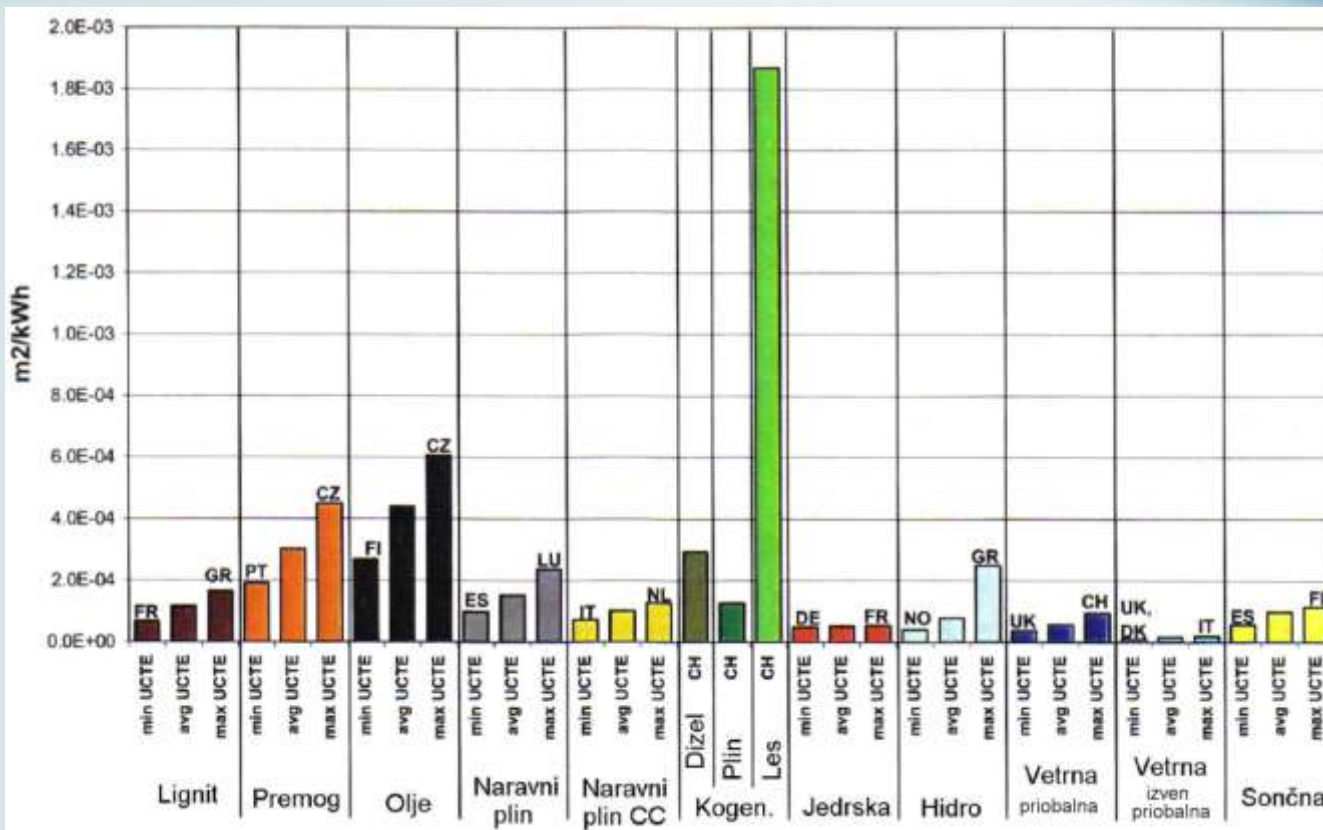

Source: based on Hirschberg et al. (2004).

Jedrska energija in OVE emitirajo zanemarljive količine CO₂ v primerjavi z ostalimi in fosilnimi viri energije.

Vplivi jedrskih elektrarn so manjši kot vplivi ostalih elektrarn. Delo v jedrskih elektrarnah je zelo humano.

Potreba po zemljiščih celotne proizvodne verige električne energije

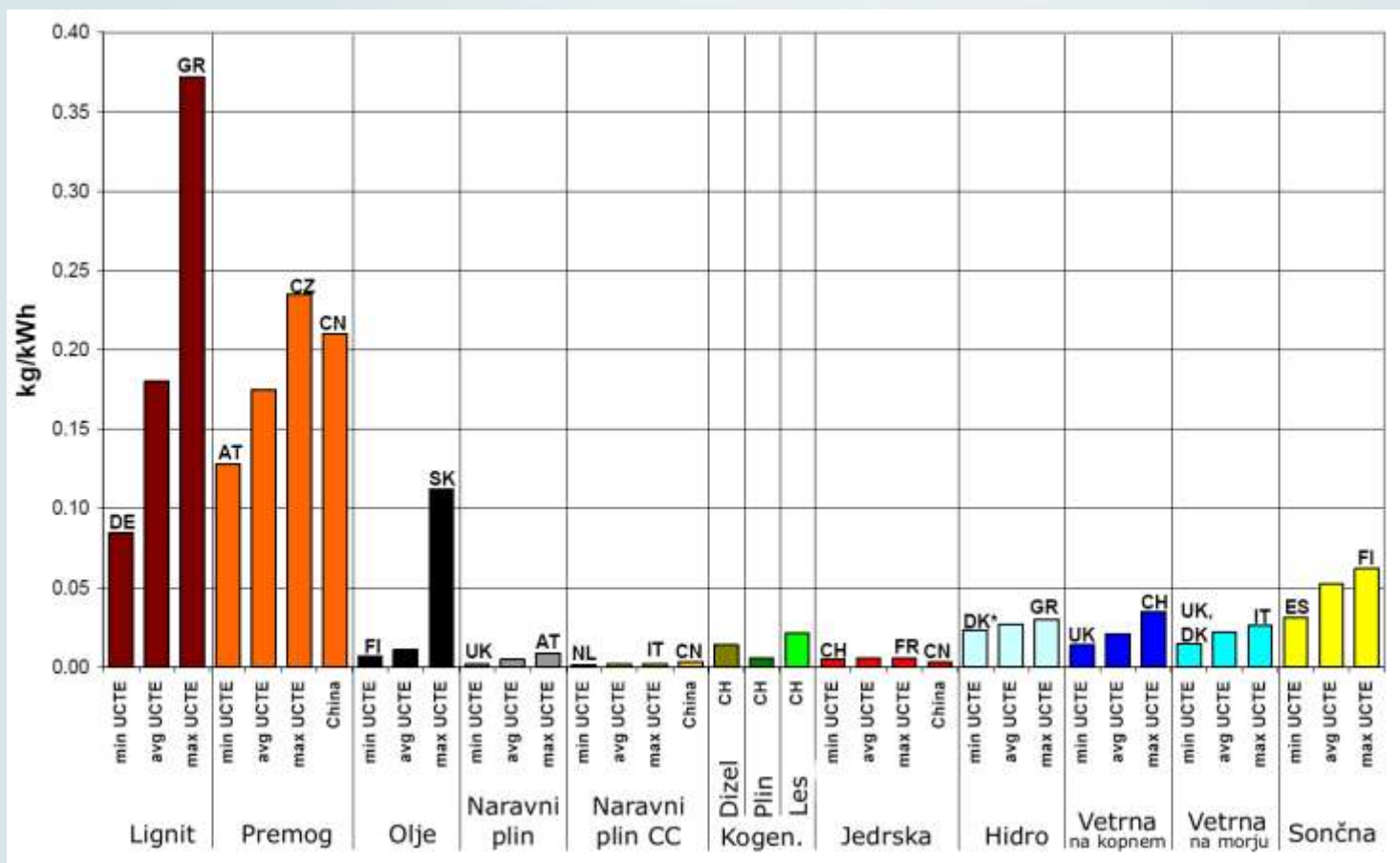
Vir: OECD, Paris 2007; PSI, Zürich, 2004

Jedrske elektrarne porabijo najmanj površin na proizvedeno energijo - Izraba prostora (m² na kWh)

Majhna količina odpadkov

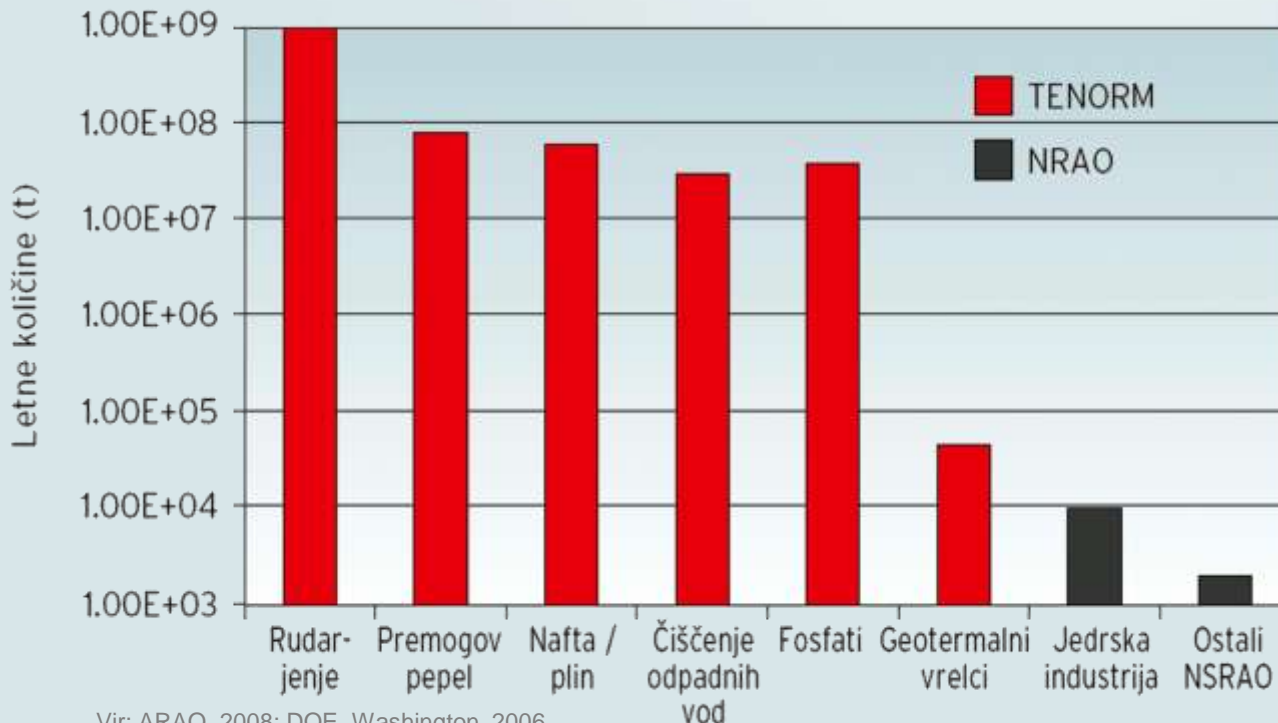
Opadki nastajajo pri vseh oblikah proizvodnje elektrike. Specifična količina odpadkov na količino proizvedene energije je manjša samo še pri uporabi zemeljskega plina.

Trajnostni razvoj – odpadki

Jedrska elektrarna proizvaja najmanjšo količino odpadkov, za katere obstajajo tehnično in industrijsko preverjeni varni načini upravljanja in shranjevanja.

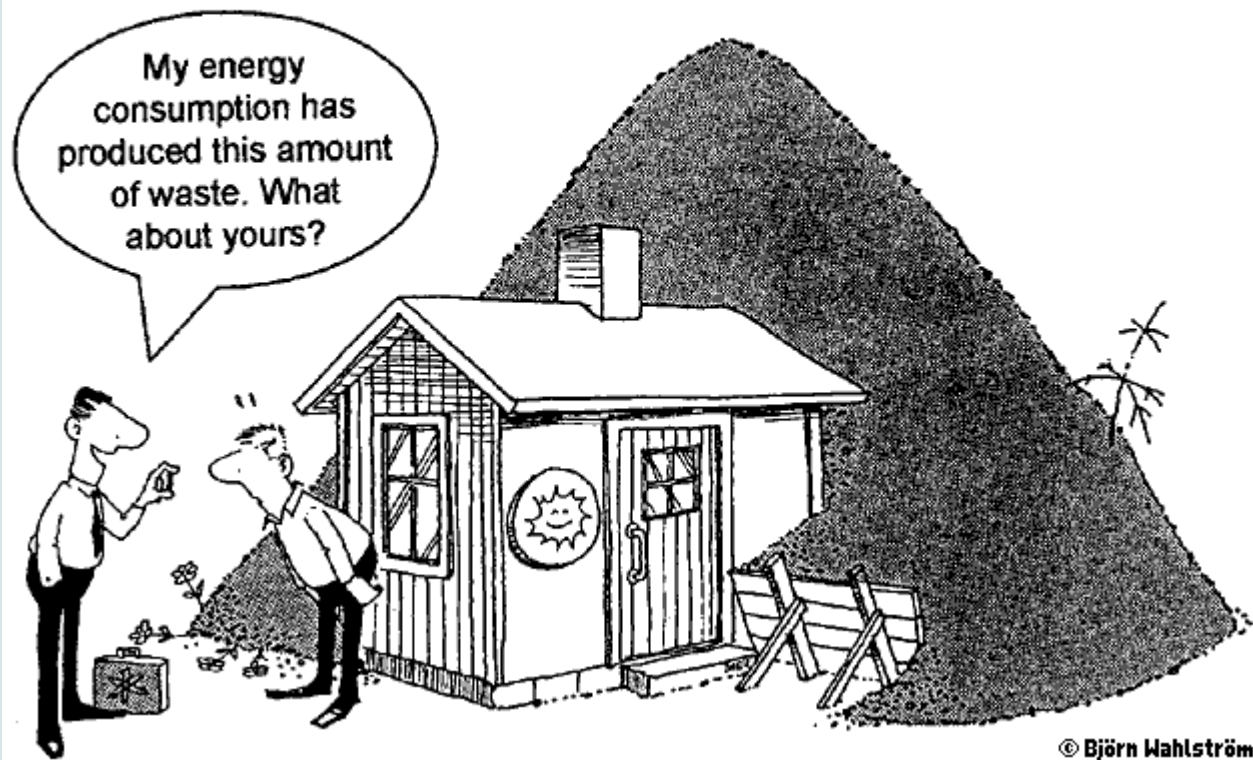
Vir: ARAO, 2008; DOE, Washington, 2006

TENORM – technologically enhanced naturally occurring radioactive materials)

NSRAO – nizko in srednje radioaktivni odpadki

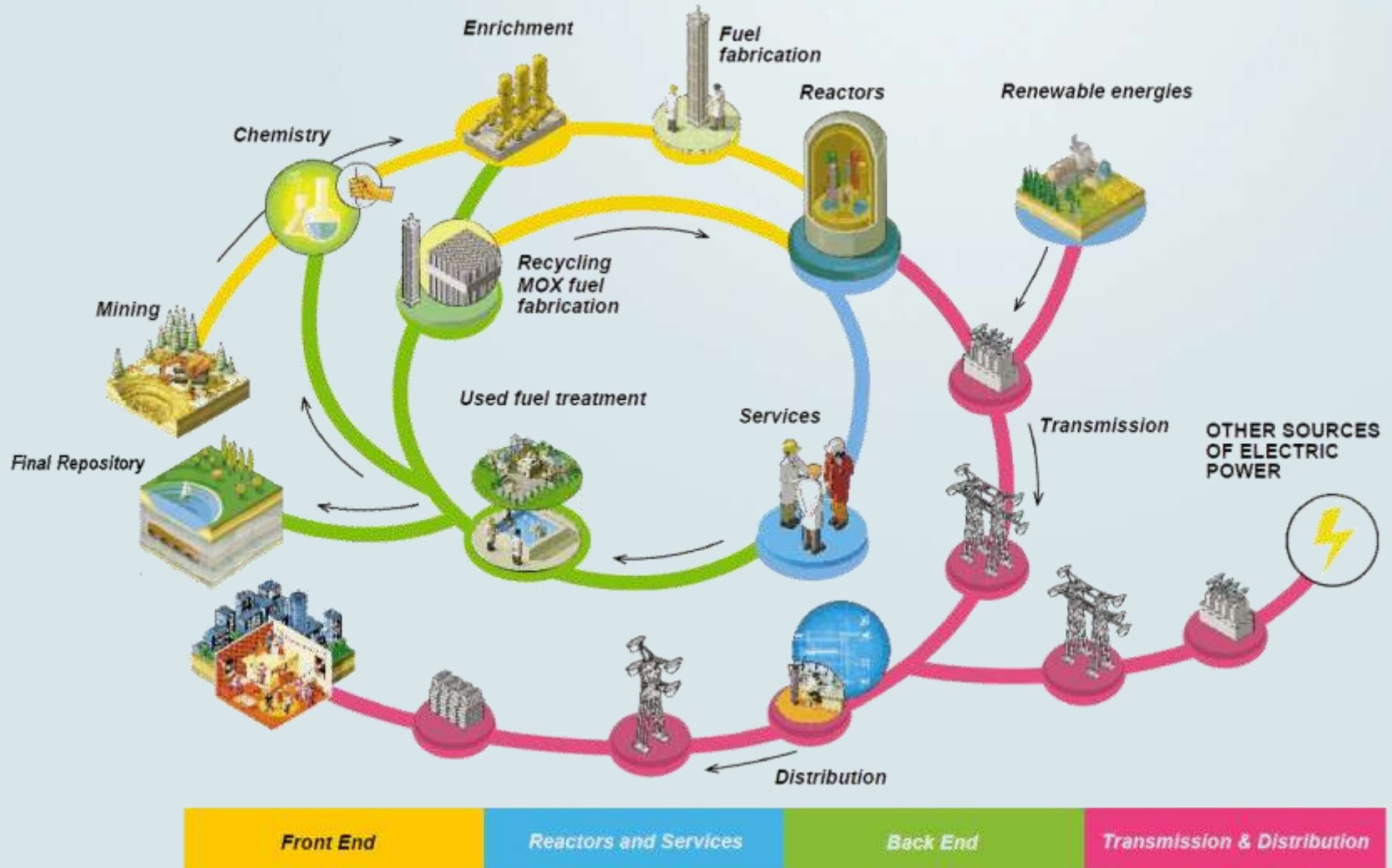

MOJA PORABA ENERGIJE JE PROIZVEDLA TOLIKO
ODPADKOV, KOLIKO PA TVOJA?

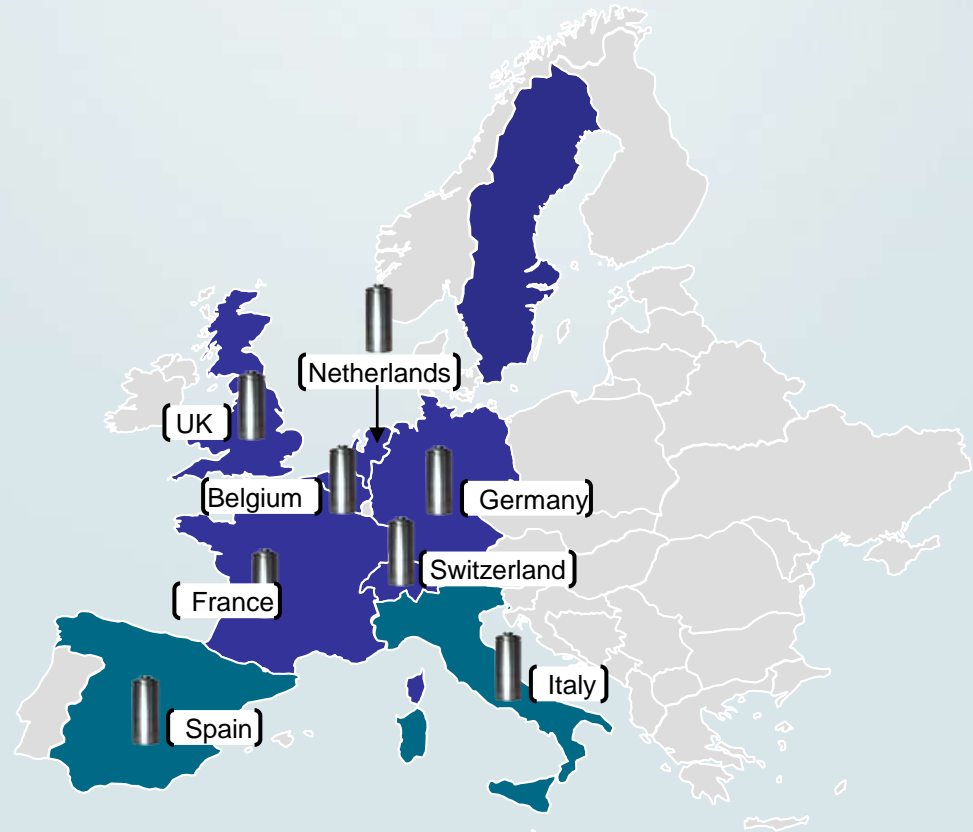
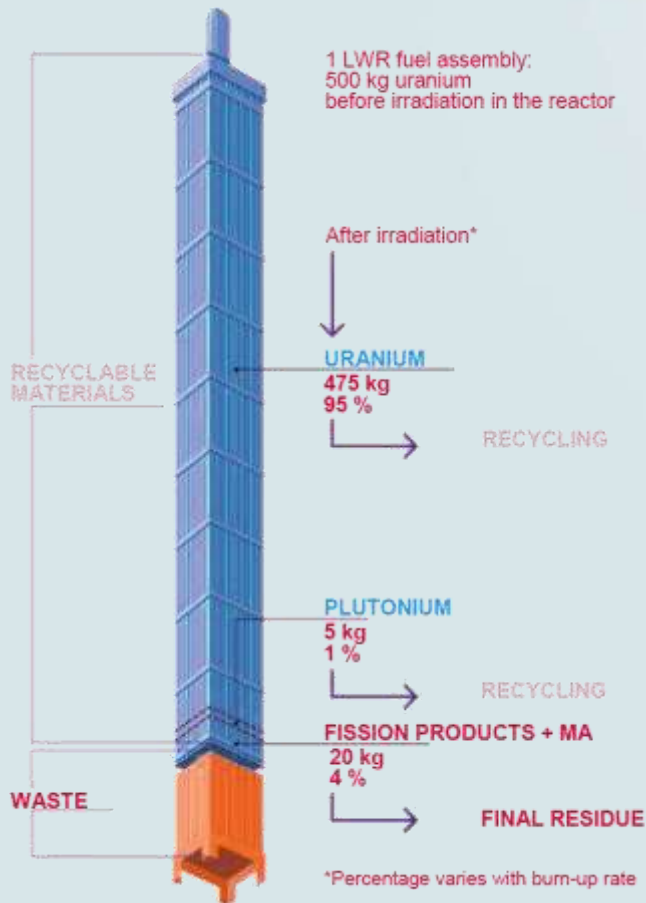

Trajnostni razvoj - recikliranje obsevanega goriva

96 % obsevanega goriva je možno reciklirati Številne EU države že prakticirajo predelavo goriva

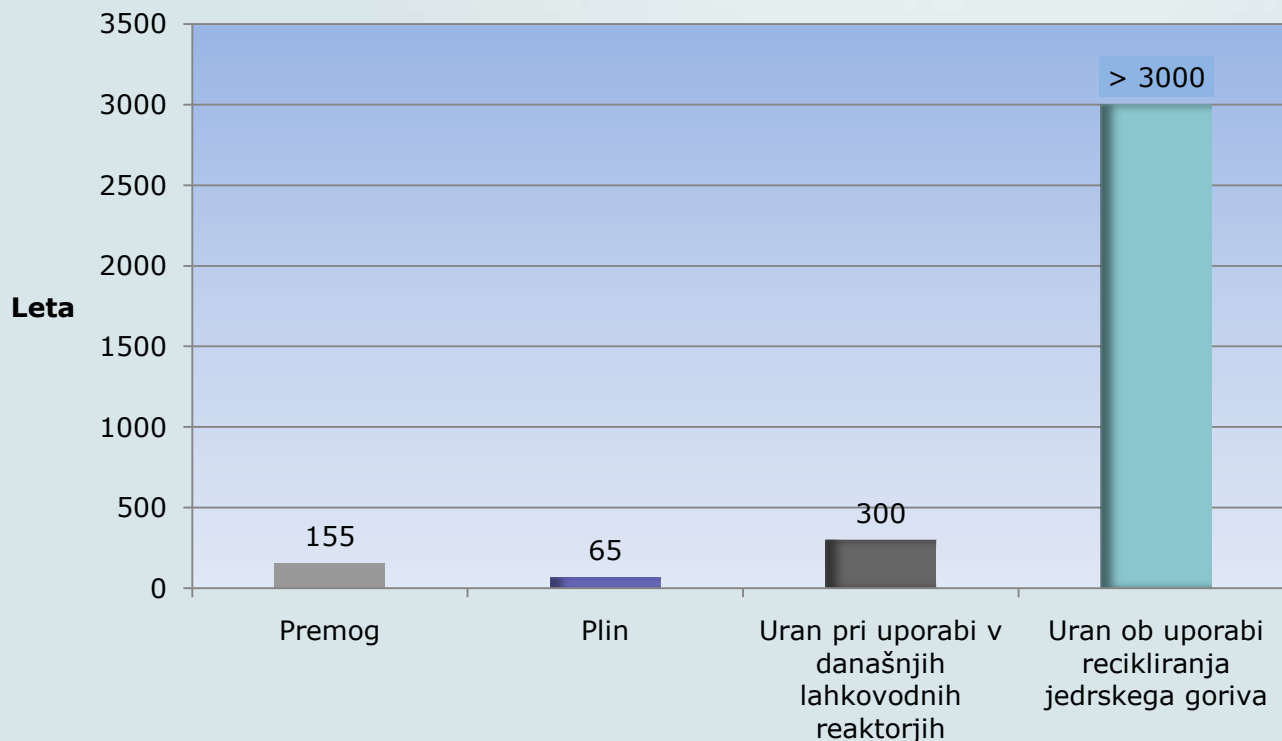
Reciklirano gorivo uporabljajo F, B, D, CH, S
Gorivo pošiljajo v predelavo še ES, I, NL, UK

Recikliranje goriva bistveno poveča odkrite zaloge urana

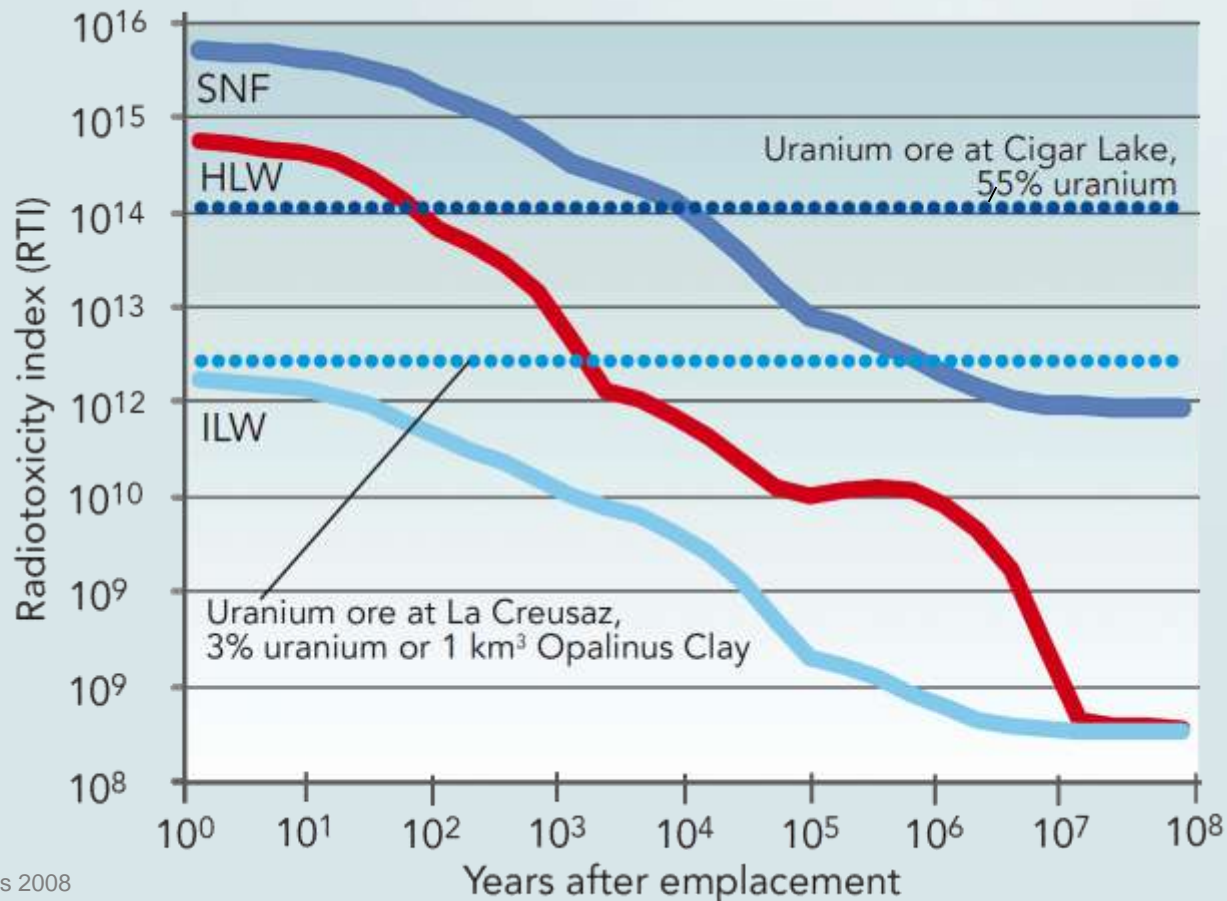
Življenjska doba energetskih virov

(zaloge v letih pri trenutni letni porabi energetskih virov in trenutno komercialno poznanih zalogah)

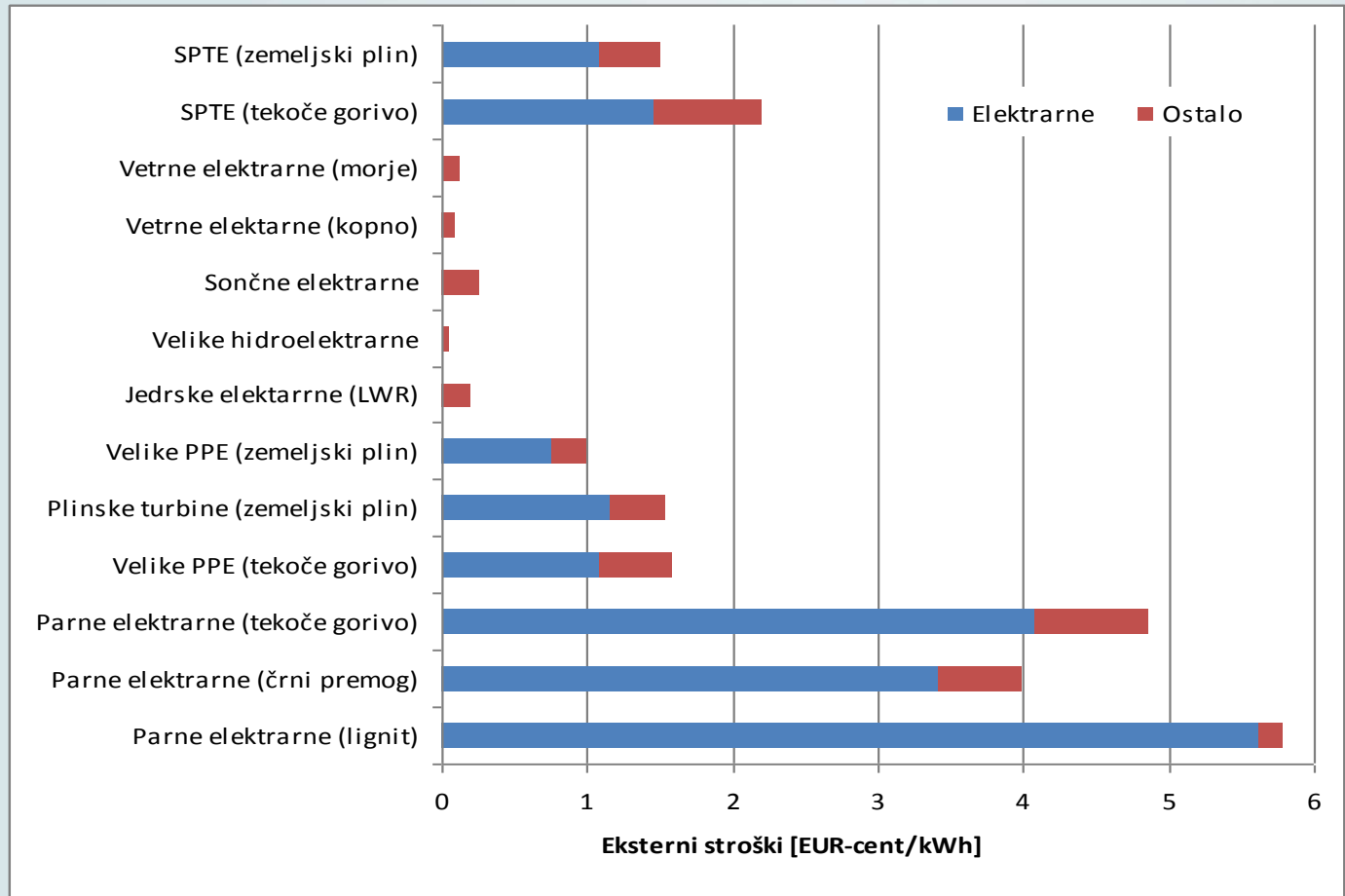
Zmanjšanje radiotoksičnosti pri odloženih odpadkih v primerjavi z naravnim sevanjem kamnine (uranove rude)

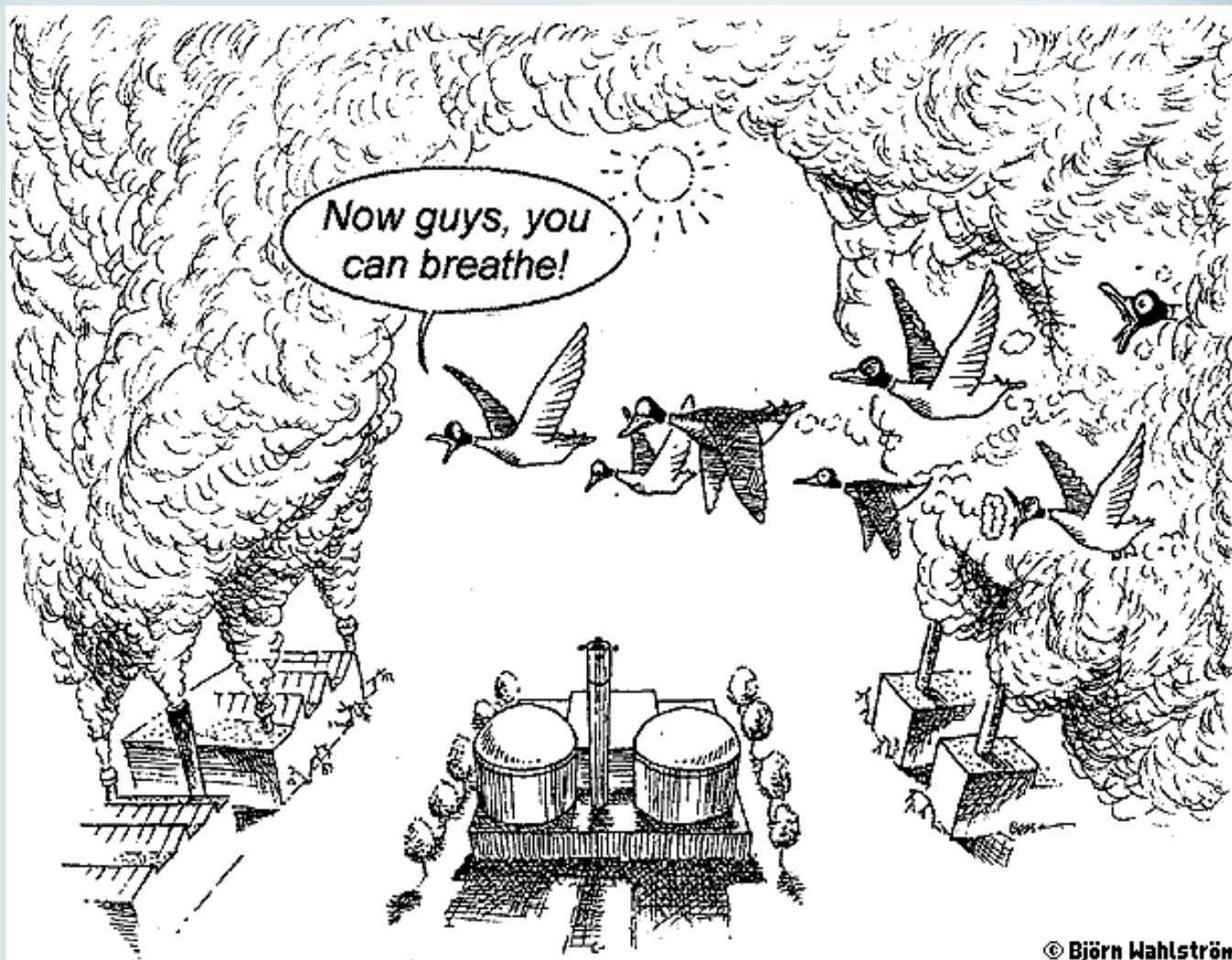
Vplivi na okolje izraženi v obliki eksternih stroškov

Eksterni stroški posameznih energetskega verig, ki vključujejo stroške za okoljske škode, klimatske spremembe, vpliv na zdravje, uporabo zemljišča, ...

vir: Eurelectric, 2007, Paul Scherrer Institut (Švica), 2004

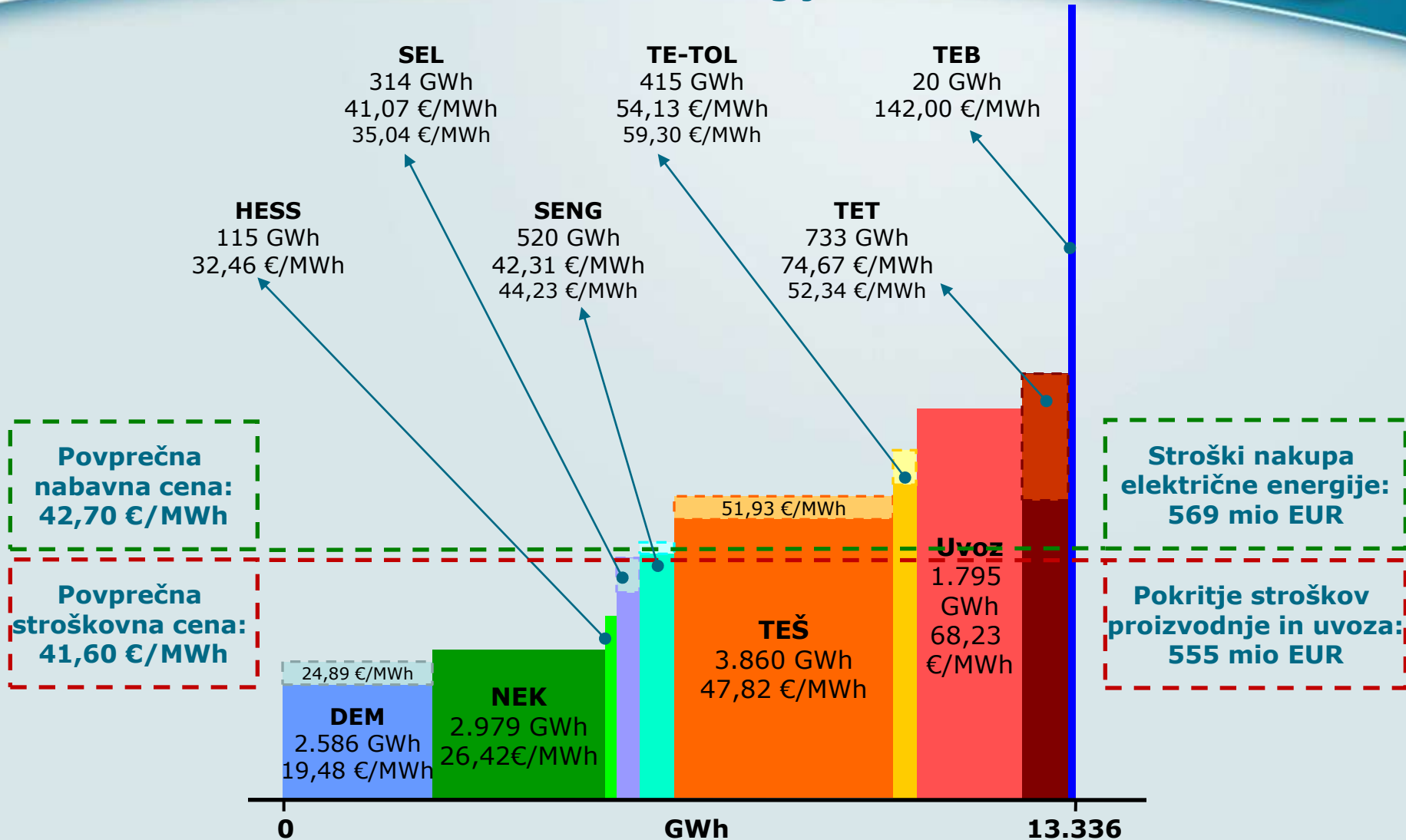

Stroški proizvodnje električne energije

Stroški proizvodnje električne energije
v Sloveniji in primerjava s svetovnimi
trendi

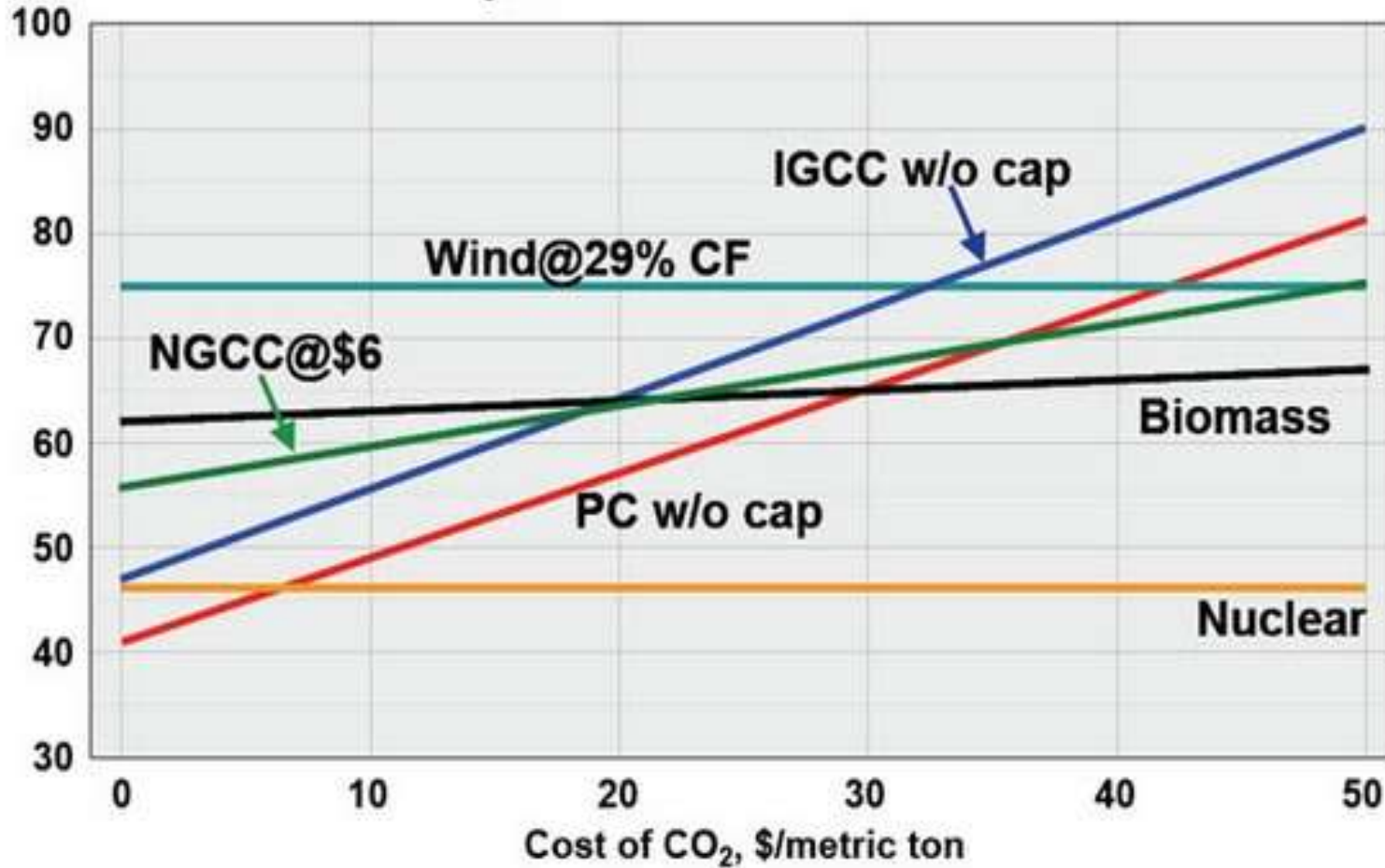
Ocena vrednosti nabave električne energije v letu 2008

Primerjavo stroškov proizvodnje elektrike z upoštevanjem stroškov izločanja CO₂ v letu 2010

Levelized Cost of Electricity, \$/MWh

Zadnje ocene – Kazalniki učinkovitosti

	1100 Mwe	1600 Mwe	2x1100 Mwe
NETO SEDANJA VREDNOST (v mio EUR)	1.382	1.777	2.704
LASTNA CENA (v EUR/MWh)	21	20,5	20
DOBA VRAČANJA SREDSTEV	10-12	10-12	10-12

Prodajna cena v EUR/MWh	50	65	75
INTERNA STOPNJA DONOSNOSTI (v %)	7 %	10 %	12 %

Jedrsko elektrarno prinaša ob zadovoljivih donosih tudi ugodno in predvidljivo ceno električne energije.

Ob težjih časih v gospodarstvu, nam robustnost projekta omogoča tudi podporo v smislu znižanja cen na raven, ki jo gospodarstvo lahko zdrži, hkrati pa ni ogroženo poravnavanje obveznosti do virov financiranja.

Zaključki

Alternativa	Potrebno zemljišče za kWh	Toplogredni plini na kWh	Varnost oskrbe z energijo	Cena na kWh	Skupni vplivi na okolje	Skupna ocena
Jedrska elektrarna	A	A	B	A	B	A
TE na uvožen premog	A	E	C	C	D	C
Plinsko parna TE	A	D	D	C	D	C
Hidro elektrarna	B	B	B	A	C	B
Vetrna elektrarna	D	B	C	D	C	C
Biomasa	C	C	B	C	C	C
Sončna FV	D	B	C	D	C	C
Geotermalna	A	B	B	D	C	B
Brez ukrepanja	n/a	D	E	D	n/a	D

Tabela predstavlja samo nekatere izbrane pomembne kriterije za odločanje.

A Dobro	B Zadovoljivo	C Nezadovoljivo	D Slabo	E Nezaželeno	n/a Ni na voljo

1. Naravni viri morajo ostati tudi bodočim generacijam
 - Zaloge jedrskega goriva so večje kot zaloge fosilnih goriv
2. Okolje ne sme biti trajno degradirano
 - Vplivi jedrskih elektrarn na okolje so primerljivi z vplivi OVE
 - Odpadkov je malo in radiotoksičnost zaradi naravnega razpada z leti izginja
3. Temeljne dobrine (električna energija) morajo biti dosegljive vsem socialnim kategorijam
 - Jedrske elektrarne proizvajajo elektriko po zelo konkurenčni ceni

- **Varna in zanesljiva oskrba z električno energijo (8 – 12 TWh na leto).**
- **Optimalna rešitev za okoljske zahteve in standarde v Sloveniji.**
- **Sprejemljiva, napovedljiva in stabilna cena na kWh.**
- **Pozitivni učinki na gospodarski razvoj.**
- **Znaten prispevek za dolgoročni trajnostni razvoj.**
- **Možnost vključitve slovenskega gospodarstva v projektiranje, gradnjo, izdelavo opreme in montažo**

